

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020.gada 15.jūnijā Nr.1-5/117

Iekšlietu ministrijai
lasma.stabina@iem.gov.lv

Par priekšlikumu sniegšanu nepieciešamajiem pasākumiem cilvēku tirdzniecības novēršanā un apkarošanā

Tiesībsargs ir saņēmis Jūsu 2020.gada 14.maija vēstuli Nr.1-38/1207 “Par priekšlikumu sniegšanu Rīcības plāna cilvēku tirdzniecības novēršanai 2021. – 2023.gadam projekta izstrādei” (reģistrēta 14.05.2020. ar Nr.336), kurā lūdzat institūcijas kompetences ietvaros sniegt priekšlikumus par nepieciešamajiem pasākumiem cilvēku tirdzniecības novēršanai un apkarošanai, to darbības rezultātiem un rezultatīvajiem radītājiem, nepieciešamo finansējumu un tā avotiem laika posmam no 2021.gada līdz 2023.gadam.

Iepazīstoties ar minēto vēstuli un tās pielikumā pievienotajiem dokumentiem, tiesībsargs savas kompetences ietvaros vērš uzmanību uz sekojošiem pasākumiem, kas ir svarīgi cilvēku tirdzniecības novēršanā un apkarošanā.

1) Visupirms tiesībsargs uzsver, ka jau savā 2020.gada 30.aprīļa vēstulē Nr.1-8/26 “Par normatīvā regulējuma pilnveidošanu cilvēku tirdzniecības novēršanas jomā”¹, kas adresēta Ministru prezidentam Arturam Krišjānim Kariņam, tika norādīts, ka cilvēktirdzniecības novēršanas jomā ir nepieciešams izstrādāt vienu visaptverošu, t.s. “jumta” likumu.

Atsaucoties uz minētajā vēstulē pausto, informēju, ka tiesībsarga redzeslokā jau ilgāku laiku ir bijis jautājums par cilvēktirdzniecības novēršanā iesaistīto institūciju un organizāciju sadarbības un koordinācijas trūkumu, kas attiecas uz cilvēktirdzniecības upuru atpazīšanu un novirzīšanu pie sociālo pakalpojumu sniedzējiem. Arī projekta “Efektīva novērošanas un izraidīšanas procesa realizēšana (1.posms)” (Nr. TSB/PMIF/2018/1) ietvaros, kurā viena no aktivitātēm ir cilvēktirdzniecības upuru atpazīšanas procedūru pilnveidošana izraidīšanas procesā, Tiesībsarga biroja eksperti ir

¹ Ar pilnu vēstules tekstu iespējams iepazīties:

http://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/1_8_26_1_1589357898.pdf.

guvuši apstiprinājumu par nepieciešamību pilnveidot normatīvo regulējumu cilvēktirdzniecības novēršanas jomā. Tiesībsargs uzsver, ka valstī pašlaik nav izstrādāts skaidrs visām iesaistītajām pusēm saprotams rīcības modelis cilvēktirdzniecības upuru atpazīšanā, kā arī efektīvs mehānisms informācijas nodošanā un apmaiņā starp valsts iestādēm un sociālo pakalpojumu sniedzējiem, kas savukārt rada risku, ka cilvēktirdzniecībā cietušās personas netiek atpazītas un līdz ar to arī nesaņem no valsts palīdzību, lai atgūtos no pārdzīvotajām sekām.

Tāpēc tiesībsargs uzskata, ka cilvēktirdzniecības novēršanas jomā ir nepieciešams pilnveidot normatīvo regulējumu un izstrādāt vienu visaptverošu likumu, kas būtu kā koordinējošs likums, kas precīzi noteiktu, kam un kā ir jādarbojas, kā arī tajā būtu iestrādāti pamatprincipi un jēdzieni, kā arī kritēriji, kas jāņem vērā jebkurā iespējamā cilvēktirdzniecības gadījumā. Tādējādi tiesībsargs arī šobrīd vērš Iekšlietu ministrijas uzmanību uz atbilstošu darbību veikšanu normatīvā regulējuma pilnveidošanā cilvēku tirdzniecības novēršanas jomā un šāda normatīvā akta izstrādes nepieciešamību. Ievērojot Ministru prezidentam adresētajā vēstulē norādīto termiņu, proti, informēt par veiktajām darbībām līdz 2020.gada 1.septembrim, normatīvā regulējuma pilnveidošana nebūtu atliekama un tā atbilstoši Jūsu vēstulē norādītā plāna perioda ietvaram būtu veicama 2021.gada nogrieznī. Papildu finansējums šāda pasākuma ieviešanā nav nepieciešams.

2) Tiesībsarga ieskatā ir nepieciešams arī apsvērt ieviest praksē cilvēku tirdzniecības upura identifikācijas veidlapu. Tas būtu dokuments, kas noteiktām valsts un pašvaldību iestādēm būtu jāizpilda, ja tā sastaptos ar iespējamu cilvēktirdzniecības upuri, nododot šo informāciju tālāk Valsts policijai un sociālo pakalpojumu sniedzējam. Tādējādi informācija par personu jau sākotnēji tiktu glabāta vienkopus un koordinācija starp iesaistītajām institūcijām tiktu būtiski efektīvizēta. Minētais dokuments būtu nozīmīgs palīgīdzeklis normatīvā regulējuma “iedzīvināšanai” praksē. Pasākums būtu ieviešams vienlaikus ar normatīvā akta izstrādi un finansējums būtu rodams Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros.

3) Tiesībsargs uzskata par nepieciešamu vērst Iekšlietu ministrijas uzmanību uz cilvēktirdzniecības novēršanas darba grupas efektivitāti. Proti, tiesībsarga pārstāvjiem jau vairāku gadu garumā piedaloties Iekšlietu ministrijas organizētās cilvēktirdzniecības novēršanas darba grupas sanāksmēs, nav gūstams skaidrs apliecinājums tās mērķim un sasniedzamajam rezultātam. Ilgstoši tiek diskutēti un risināti jautājumi, par kuriem dalībnieku vidū vispār nevajadzētu būt šaubām. Darba grupai ir jāizvirza konkrēta attiecīgajam laika posmam atbilstoša viena vissvarīgākā prioritāte, kas iestāžu kompetences ietvaros tiks risināta ar konkrētiem līdzekļiem un sasniedzamo mērķi. Ņemot vērā, ka darba grupā pārstāvētās iestādes un organizācijas ir vistiešākajā mērā atbildīgas par virzienu, kādā valsts strādās, lai novērstu un apkarotu cilvēktirdzniecību, tās nevar aprobežoties tikai ar informatīvu ziņu sniegšanu, bet gan tām ir jāapņemas īstenot reālas darbības reālā laika periodā.

Tādējādi, lai netiktu apšaubīta šādas darba grupas lietderība, tiesībsargs aicina mainīt cilvēktirdzniecības novēršanas darba grupas rīcības virzienu un noteikt, ka sanāksmes ietvaros galvenokārt tiek apspriests un diskutēts par reālām problēmām, kas rezultējas ar konkrētu uzdevumu sniegšanu attiecīgā jautājuma kompetentajām iestādēm vai organizācijām. Jautājums būtu risināms 2021.gadā un tas papildu finanšu līdzekļus neprasa.

4) Ņemot vērā pēdējā laikā izskanējušos paziņojumus no prokuroru puses², kuri praksē uzrauga un uztur valsts apsūdzību krimināllietās par cilvēku tirdzniecību, par Krimināllikuma 154.²pantā ietvertā cilvēku tirdzniecības jēdziena problemātiku attiecībā uz darbību formām, būtu jāpārskata šajā pantā ietvertā cilvēku tirdzniecības jēdziena trīs veidojošo elementu saskaņotība un efektivitāte. Tiesībsargu uztrauc šādu indikāciju parādīšanās, kas pēc prokuroru paustā, praksē var rezultēties ar neiespējamību personu saukt pie atbildības par cilvēku tirdzniecību.

Gadījumā, ja šis jautājums no Iekšlietu ministrijas puses nav jau aktualizēts, tas viennozīmīgi būtu iekļaujams kā viens no pasākumiem rīcības plānā cilvēku tirdzniecības novēršanai 2021. – 2023.gadam. Jautājums būtu risināms 2021.gadā un tas papildu finanšu līdzekļus neprasa.

5) Rīcības plānā jāiekļauj un atkārtoti jāaktualizē jautājums par likumā “Par cilvēku tirdzniecības upura uzturēšanos Latvijas Republikā” ietvertā nogaidīšanas perioda piešķiršanas kārtības atbilstību cilvēku tirdzniecības upura labākajām interesēm un pamattiesībām. Tiesībsargs ir saņēmis atsevišķu privātpersonu sūdzības par Valsts policijas lēmumu, ar ko ir atteikts piešķirt nogaidīšanas periodu. Atbilstoši spēkā esošajam regulējumam izmeklēšanas iestādes vai procesa virzītāja lēmums par atteikumu piešķirt nogaidīšanas periodu nav pārsūdzams³. Ievērojot to, ka šis jautājums skar Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā noteiktās tiesības uz taisnīgu tiesu, un, proti, tiesības uz pārsūdzību, ir svarīgi šo jautājumu aktualizēt un lemt par nepieciešamo grozījumu izdarīšanu likumā “Par cilvēku tirdzniecības upura uzturēšanos Latvijas Republikā”, paredzot izmeklēšanas iestādes vai procesa virzītāja atteikumu pārsūdzēt prokuratūrā. Jautājums būtu risināms 2021.gadā un tas papildu finanšu līdzekļus neprasa.

6) Visbeidzot norādu, ka tiesībsargs kā līdz šim aktīvi ņems dalību un piedalīsies to pasākumu īstenošanā, kas atbilst tiesībsarga kompetencei cilvēka tiesību aizsardzības jomā, un uz doto brīdi ir aktuāli un nepieciešami.

Ar cieņu
tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

² Starpspektoriālās dialoga platformas tematiskās tikšanās "Darbaspēka migrācija Latvijā: piespiedu darba un ekspluatācijas riski" ietvaros 23.04.2020.

³ Likuma “Par cilvēku tirdzniecības upura uzturēšanos Latvijas Republikā” 4.panta piektā daļa.